

Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i
Linköpings stift 2004

ÖSTRA ENEBY KYRKA

Östra Eneby socken
Norrköpings kommun
Linköpings stift
Östergötlands län

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM

Raoul Wallenbergs plats • Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013-23 03 00 • Fax 013-14 05 62
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

ÖSTRA ENEBY KYRKA

Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i Linköpings stift.
Delrapport juni 2004.

Innehåll

INLEDNING	3
Bakgrund	3
Syfte	3
Kulturminneslagen	3
Kulturhistorisk bedömning	3
Inventeringens uppläggning och rapport	4
ÖSTRA ENEBY KYRKA	5
Socknen	6
Kyrkomiljön	6
Kyrkogården	6
Kyrkobyggnaden	6
KULTURHISTORISK BEDÖMNING	10
Kyrkogården	10
Kyrkobyggnaden	10
HÄNDELSELISTA	11
Förkortningar	16
BEFINTLIGA SKYDDSFORMER	18
KÄLLOR	18
Övriga inventeringar	18

INLEDNING

Bakgrund

Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapsunderlaget för våra kyrkobyggnader och kyrkomiljöer genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering. På uppdrag av Linköpings stift utför Östergötlands länsmuseum inventeringen inom stiftets del av Östergötlands län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2004. Projektet beräknas vara avslutat vid utgången av år 2006. Inventeringen berör de till Svenska kyrkan hörande kyrkobyggnader som omfattas av kulturminneslagen. Lagen gäller de kyrkobyggnader som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarnas syfte är:

- att lyfta fram och öka förståelsen för kyrkans kulturvärden och att främja kontakterna mellan kyrkan och kulturmiljövården
- att skapa ett underlag för församlingarnas/samfälligheternas planering och förvaltning av kyrkan/kapellet och för vård- och underhållsplaner
- att sammanställa ett enhetligt och tillgängligt kunskapsunderlag med beskrivning av och historik för den enskilda kyrko-/kapellbyggnaden samt en bedömning av de kulturhistoriska värdena. Inventeringen blir samtidigt en samlad dokumentation och överblick av kyrkobyggnader/kapell och kyrkomiljöer i stiftet från 2000-talets första decennium.
- att skapa ett underlag för handläggning av kyrkoantikvariska ärenden och för bedömning av var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Kulturminneslagen

Enligt Lag om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader*, *kyrkotomter* och *begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar av kyrkobyggnaden.

Kulturhistorisk bedömning

Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Linköpings stift, länsstyrelserna i Jönköpings, Kalmar, och Östergötlands län samt läns museerna i Jönköpings och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Bedömningen utgår

från såväl den enskilda kyrkobyggnadens värden som kyrkomiljöns i sin helhet, men också till värden i förhållande till andra kyrkobyggnader i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkobyggnaden, en beskrivning av exteriör och interiör, fotografier och en kulturhistorisk bedömning. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygds litteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkobyggnadens historia. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav endast en mindre del är presenterad i denna rapport. Delar av inventeringsmaterialet görs tillgängligt via Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, vilket är ett informationssystem som förvaltas av Riksantikvarieämbetet (www.raa.se).

Fältarbetet, fotografering och rapportsammanställningen har utförts av antikvarie Anita Löfgren Ek vid Östergötlands läns museum. Rapporterna finns tillgängliga på Linköpings stift, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Östergötlands läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet

ÖSTRA ENEBY KYRKA

Norrköping Enebymo 1:4, Östra Eneby socken, Norrköpings kommun, Bråbo härad, Norrköpings kyrkliga samfällighet, Linköpings stift, Östergötlands län och landskap,

Östra Eneby är en medeltida socken, numera en del av Norrköping. Kyrkan uppfördes av sten omkring år 1200, eller decennierna närmast därefter, med långhus och ett smalare kor. Mot slutet av 1300-talet uppfördes ett nytt kor av samma bredd som långhuset med en sakristia i norr. Ungefär vid samma tid slogs kyrkans tegelvalv. Även vapenhuset vid sydportalen är medeltida och söder om koret finns ett gravkapell från 1600-talet. Någon gång under medeltiden byggdes ett västtorn. Tornet förstördes så kraftigt när kyrkan brändes av ryska trupper 1719, att det revs. Efter branden reparerades kyrkan och man passade på att förlänga långhuset åt väster och uppföra ett nytt torn. Kyrkan är slätputsad och samtliga takfall är täckta med tjärad spån. Kyrkogården omges delvis av en gråstensmur som kröns av ett spåntäckt sadeltak. Kyrkomiljön omges av bostadsbebyggelse och avgränsas i väster av Finspångsvägen och i norr av E 4. Av det äldre sockencentrat vid kyrkan märks idag den f d skolan, som är ombyggd till församlingshem.

Utsnitt ur ekonomiska kartans blad 086 93 Fiskeby. Kartan är tryckt 1948. Den förra landsortskyrkan är nu helt inkorporerad i staden.

Socknen

Östra Eneby är en medeltida socken. Den inkorporerades i Norrköpings stad 1916. Den tidigare landsbygdssocken avgränsas delvis av vatten – Bråvikens innersta delar i öster, Motala ström i söder och sjön Glan i sydväst. En bred, utplattad, sandås sträcker sig från nordöst till sydväst. Landskapet är i huvudsak tämligen flackt med tätortsnära landsbygd i den västra delen, villaområden och flerbostadshus i öster. I kyrkans närhet finns idag tre större kommunikationsleder: E 4, Finspångsvägen och Östra stambanan. För att få en uppfattning om socknen innan år 1916 kan man nämna de uppgifter om näringarna som finns i olika beskrivningar från 1870-talet: tegelbruk, mjölkvarn, såg, växthus och en ”asphaltfabrik”. Huvudnäringen var annars åkerbruk med fiske som binäring. Inom socknen speglas den historiska utvecklingen genom en riklig förekomst av fornlämningar, bl a de stora hällristningsområdena, hälsobrunnen i Himmelstalund, dagens förortsbebyggelse och industrier. Inom Östra Eneby har det funnits flera stora egendomar, bl a Leonardsberg, Klinga och Ringstad. På en holme i Motala ström finns lämningarna av den medeltida borgen Ringstadholm. Borgen innehades under en period av Bo Jonsson Grip, som även ägde Ringstad.

Kyrkomiljön

Den medeltida kyrkan omges huvudsakligen av stora vägar och sentida bebyggelse. I väster ligger Finspångsvägen med spårvagnslinje och i en djup nerskäring norr om kyrkan går E 4. Finspångsvägen skär av sambandet mellan kyrkan och prästgården väster om vägen. Öster och sydöst om kyrkan ligger ett större villaområde. Söder om kyrkan ligger den f d skolan, som är ombyggd till församlingshem och ett litet timrat, rödfärgat uthus. De omges av ett parkliknande område. Församlingshemmet består av en huvudbyggnad i 2 ½ våning och en tillbyggd envåning länga med putsade, gula fasader.

Kyrkogården

Kyrkan ligger på kyrkogårdens nordvästra del. Kyrkogården omges i väster och söder av en gråstensmur som kröns av ett spåntäckt sadeltak. Muren förnyades 1937, då man rensade den gamla muren, byggde på den och täckte den med tak. Arbetet gjordes efter ritningar av stadsarkitekt Kurt von Schmalensee. I övrigt ligger kyrkogårdsmarken i liv med omgärdningen. Huvudgrindarna i väster är relativt sentida och av järnsmide. De fyrkantiga grindstolparna är putsade och kröns av spåntäckt pyramidtak. Trädkransen runt kyrkogården föryngras delvis. Norr om kyrkan ligger sandtäckta gravar som omgärdas av tujahäckar och mellan gravarna löper sandgångar. Kyrkogården i övrigt har nu gräskvarter och raderna med gravar ligger strikt i nord/sydlig riktning. Den strikta indelningen understryks av rygghäckarna. I nordöstra hörnet ligger gravkapellet med sina vita, slätputsade fasader och spåntäckt sadeltak. Det invigdes 1978 och är ritat av arkitekt Claes Fraenki. Kyrkogården har utvidgats åt öster och söder därom ligger en stor inhägnad yta.

Kyrkobyggnaden

Det är okänt om nuvarande kyrkan i Östra Eneby har haft någon föregångare. En runsten från mitten av 1000-talet med två kors har hittats under korgolvet. Den visar även spår av att senare ha använts som altarskiva. Vid en yttre renovering av kyrkan har man hittat huggna stenar med ornamentering av tidig romansk karaktär. De hittades i kyrkans murverk, men inte på ursprunglig plats och kan eventuellt ha hört till en äldre kyrka. Några stenar ses idag i

långhusets sydfasad. En sten med ornament av likartad karaktär finns på i sydportalen till Örberga kyrka i landskapets västra del samt i Östra Skrukeby och i Vårdsbergs kyrkor.

I dagens dopkapell står den medeltida dopfunten, som är mycket intressant ur konsthistorisk synpunkt. Dopfontens fot i gotländsk sandsten tror man är tillverkad av den gotländske stenhuggare som kallas "Majestatis" eller hans efterföljare "Hegvald", som var verksamma i slutet av 1100-talet. Dopfontens cuppa är av kolmårdsmarmor, tillverkad vid mitten av 1200-talet och eventuellt en kopia av en tidigare cuppa. Kolmårdsmarmor är en ovanlig bergart i de medeltida fontarna. Huvudmotivet är skapelseberättelsen.

De äldsta delarna av den nuvarande kyrkan utgjorde långhuset i en stenkyrka som troligen uppfördes omkring år 1200 eller decennierna närmast därefter. Det ursprungliga koret var smalare än långhuset och dess begränsning i norr och söder har kunnat fastställas, men ej avslutningen i öster. Till kyrkan fanns även ett torn i väster. Kyrkans väggar var försedda med figurativa kalkmålningar. Fragment av dessa finns ovan de senare slagna valven och även i kyrkorummet på norra långhusväggen. Mot slutet av 1300-talet revs det ursprungliga koret och det nuvarande koret uppfördes med samma bredd som långhuset. På korets norra sida byggdes sakristia och ett vapenhus uppfördes vid samma tid eller något senare utanför kyrkans sydportal. I en tidningsartikel i Norrköpings Tidningar (14/9 1918) står det att murarna i kyrkans äldsta del består av relativt noggrant avpassade block, delvis sandsten, med tät fogning, medan den yngre delen består av ohuggna fältstensblock med mindre sten till fyllning. Här står även att såväl de äldre som de yngre (murarna) har varit putsade från början. Vid slutet av 1300-talet valvslogs kyrkan och valven dekorerades med framställningar bl a av Heliga Korsets legend och helgonmartyrier. Målningarna dateras till 1390-talet, senast 1404 av de målade vapensköldarna att döma, och räknas till den grupp målningar som tillskrivs den s k Kapitelsalsmästaren eller hans efterföljare Risingemästaren. I sakristian går valvkapporna nästan ända ner till golvet och här dateras målningarna till omkring 1430. Dateringen grundar sig bl a på två donatorsvapen, som syftar på Henrik Styke, fogde på Ringstadholm, samt hans hustru.

Under 1600-talet byggdes ett gravkor vid korets sydvägg. Det uppfördes för ätten Schulman och dess efterföljare, ägare till Leonardsberg och Svärtinge. Enligt ovan nämnda artikel i

Norrköpings Tidningar fanns här tidigare en kordörr, som sattes igen i samband med att gravkoret byggdes. En ny kordörr togs upp längre i öster och det fönster som fanns där sattes igen. 1918 satte man istället igen den ”nya” kordörren och tog återigen upp fönstret. I dag (2004) är denna kordörr markerad i fasaden med en rits. I 1828 års inventarieförteckning för Östra Eneby kyrka står efter beskrivningen av predikstolen: ”Uti motstående hwalfpelare är uppgången på hwalfet”. Vidare följer en beskrivning av gravkoret, där det står att ingången till Svertinge gravkor är från kyrkogården. Gravkoret har murat valv och muren mot kyrkan är genombruten, så att korfönstren tjäna motstående del av kyrkan till upplysning. Ett lågt galler, genom vilket en dörr går, skiljer det från kyrkan, och innanför utmed detsamma står 2:ne pyramider med Pfeiferska och Liljemarkska vapnet. Pyramiderna har stått på varsin sida om altaret. (De står vid altaret även nu, 2004.)

År 1719 härjade ryssarna längs Östergötlands östkust och även Östra Eneby socken drabbades. Taket på kyrkan och delar av tornhuven liksom den fasta inredningen förstördes. Även den fristående klockstapeln brändes ned. Renoveringen blev omfattande. Det skadade tornet var i så dåligt skick att det revs ned. Eftersom befolkningen i socknen ökade passade man på att bygga till långhuset i väster 1732-1733. Den nya delen välvdes med ett tunnvalv och inte med ribbvalv, som fanns i kyrkan i övrigt. De medeltida valven hade till största delen klarat branden. Den nya fristående klockstapeln, som man hade uppfört efter branden, ersattes redan 1775 med ett nytt västtorn till kyrkan. Tornet uppfördes av murmästaren Måns Månsson från Linköping och det kröntes med en karnissvängd huv med lanternin. Man fick nu en ingång till kyrkan genom tornet och behövde inte längre vapenhuset framför sydportalen. Genom att slå bort väggen till långhuset kunde man inlemma vapenhuset i kyrkorummet. Det f d vapenhuset kallas även för ”Marieborgskyrkan”. Bland andra ändringar på 1700-talet märks en förstoring av ett fönster i sakristian år 1786.

Bland 1700-talets inventarier märks predikstolen från 1726 som skänktes till kyrkan av ägarna till Leonardsberg. Predikstolen pryds bl a med de fyra evangelisterna. I dag vilar predikstolen på ett uppmurat fundament med en trappa av tegel.

En större renovering av kyrkan gjordes 1896 då det efter ett drygt sekel var dags att ånyo sätta igen öppningen mellan långhuset och det gamla vapenhuset, som fick en ny användning som

bisättningsrum. En dörr togs upp utifrån i bisättningsrummets västra vägg. Bågen mellan långhus och kor utvidgades, putsarbeten utfördes och målaren K Stenberg från Norrköping utförde dekorationsmålningar. I korets östfönster sattes en glasmålning från Neuman&Vogels glasmästeri i Stockholm in och stora delar av den fasta inredningen byttes ut. Det fanns en trappa upp till valvet, troligen i korets sydvästra hörn, och den revs nu.

Arkitekt Erik Fant ledde en restaurering 1918. Erik Fant var en av sin tids ledande restaureringsarkitekter och arbetade bl a med restaurering av Linköpings slott på 1930-talet. I Östra Eneby kyrka förändrades de utsmyckningar som tillkommit på 1890-talet. Glasmålningen i östfönstret byttes ut mot en ny glasmålning efter förslag av konstnären Olle Hjortzberg och man frilade de medeltida målningarna. Stenbergs dekorationsmålningar avlägsnades och nya utfördes av konstnären Filip Månsson. Det Schulmanska gravkoret gjordes om till dopkapell. Den äldre kordörren förstördes i samband med detta, när valvbågen mot gravkoret togs upp. En dörr togs även upp i sakristians västra vägg och i samband med detta påträffades ett igenmurat fönster och en nisch på murens insida. I det gamla vapenhuset/bisättningsrummet tog man upp en äldre muröppning till vinden från sydsidan och även ett äldre fönster i öster togs upp. I gengäld satte man igen ett sentida fönster i söder och markerade den äldre sydportalen i pusten.

Dagens inredning kommer till stor del från den restaurering som utfördes 1954-55 efter ett förslag av stadsarkitekten i Norrköping, Kurt von Schmalensee. Även han kom att vara mycket verksam i länets kyrkor. Kyrkorummet fick ett nytt golv, nya bänkar och ett nytt värmesystem. Kalkmålningar och predikstol konserverades. Även andra väsentliga inslag i kyrkorummet förändrades, så tillverkades t ex en ny orgelläktare och ett nytt altarbord, klätt med kolmårsmarmor. Av rena förändringar i exteriören märks de kopparklädda portarna i västportalen. 1977 gjordes vapenhuset/bisättningsrummet om till ett väntrum och den gamla sydportalen togs återigen upp. Den senaste förändringen, som gjordes 1999-2000, gällde förändringar i koret. För att bereda ett bättre utrymme i koret, bl a i samband med begravingar, togs några tvärställda korbänkar bort.

KULTURHISTORISK BEDÖMNING

Kyrkan med kyrkogården utgör en väl sammanhållen enhet i en i övrigt till största delen förändrad miljö. Den kraftiga kyrkogårdsmuren förstärker detta intryck. Den ombyggda skolan söder om kyrkogården och tiondeboden är viktiga inslag i den historiska och centrala miljö som kyrkan och kyrkogården utgör.

Kyrkogården

Den kraftiga kyrkogårdsmuren utmed Finspångsvägen i väster och i söder är speciell för Östra Eneby och viktig för kyrkogårdens karaktär. Området norr om kyrkan med sina sandtäckta gravar omgivna av tujahäckar visar på en tidigare dominerande utformning av våra kyrkogårdar och är en viktig kunskapskälla. De höga träden är viktiga för den parkliknande karaktär, som skapades på våra landsortskyrkogårdar framför allt under andra delen av 1800-talet.

Kyrkobyggnaden

Östra Eneby kyrka har en medeltida karaktär, trots senare tillbyggnader. De olika byggnadsetapperna är ovanligt tydliga i såväl exteriör som interiör. De spånklädda taken bildar en enhet, men har olika form beroende på olika arkitektoniska ideal och bruk. Det gamla vapenhuset, ”väntrummet” har ett brant, medeltida takfall, gravkorets tak är troligen förändrat sedan 1600-talet men har ändå ett utseende som är typiskt för svensk stormaktstid, långhusets tak är enklare och tornhuvens tak har en utformning som är typisk för decennierna närmast efter 1750. Större delen av långhusets murverk, liksom sakristian och det gamla vapenhuset/väntrummet utgör en viktig kunskapskälla om medeltida byggnadsteknik. I interiören märkes de medeltida målningarna av hög kvalitet och sakristian är ovanligt rikt bemålad. Även de fragmentariska målningarna från 1200-talet på vinden och långhusets norra vägg har ett mycket högt konst- och kyrkohistoriskt värde. Bland de enskilda medeltida inslagen märks framför allt de ornerade stenarna, bl a i fasaden, liksom dopfunten från 1100- och 1200-talen. Gravkoret, liksom en del inventarier från framför allt 1700-talet, visar på hur församlingens ledande släkter kunde bidra till kyrkans utsmyckning och även sätta sin prägel på kyrkorummet under stormaktstiden. Tillbyggnaden av långhuset och det nya tornet, som uppfördes på 1700-talet, var delvis en följd av att ryska trupper brände ned bebyggelsen i Norrköpingstrakten 1719, en händelse på det rikspolitiska planet. Av senare tiders renoveringar är kyrkan i dag främst präglad av Kurt von Schmalensees renovering på 1950-talet, där bänkarna, trots den sena dateringen, bidrar till kyrkorummets helhetskänsla.

Sammanfattning

Det medeltida murverket med sina ornerade stenar och de medeltida målningarna utgör ett värdefullt historiskt dokument. Runstensfragmenten minner om kyrkplatsen långa kontinuitet som mötesplats.

Den medeltida dopfunten har ett mycket stort konst- och kyrkohistoriskt intresse.

Kyrkans olika delar är tydligt avläsbara. Detta gäller såväl de medeltida delarna, som 1600-talets gravkor och 1700-talets tillbyggnad av långhuset och det nya tornet.

De spåntäckta taken har ett mycket stort byggnadshistoriskt värde, både genom takens utformning och genom täckningsmaterialet. Spån var tidigare det dominerande taktäckningsmaterialet på våra kyrkor.

Bänkinredningen och altaret är goda exempel på 1950-talets tillägg till kyrkorummet, men bidrar ändå till helhetsintrycket.

Östra Eneby kyrka runt år 1900

HÄNDELSELISTA

Förteckningen gör inga anspråk på att vara komplett. Den bygger enbart på nedan redovisade källor och kan i framtiden komma att revideras.

- 1100-1400 Specifika inventarier- altarskiva. En runsten som försetts med två fördjupningar, varav den ena troligen varit relikgömma. ÅN
- 1100-1400 Nybyggnad – torn. Bild på ett äldre västtorn finns på teckning från 1600-talets senare del. ÅN
- 1150-1200 Specifika inventarier – dopfuntsfot. Tillskriven den gotländske stenhuggaren ”Majestatis”. Socken
- 1200-1250 Nybyggnad – medeltidskyrkan. Långsträckt långhus med smalare korparti, vars bortbrutna nord- och sydmurar alltså är synliga ovan korvalvet. Inre trätak eller öppen takstol. Socken
- 1200-1500 Nybyggnad – torn. Socken
- 1200-1250 Arkitekturbunden utsmyckning – kalkmålning. Fragment finns synliga på kyrkvinden ovan valven och smärre fragment nere i kyrkan på nordväggen. Socken, ÅN
- 1200-1300 Specifika inventarier – dopfuntscuppa. Möjligen kopia av äldre cuppa. Socken
- 1350-1400 Nybyggnad – korparti. Rakslutet korparti av långhusets bredd. Socken

- 1350-1400 Nybyggnad – vapenhus. Socken
- 1350-1400 Nybyggnad – sakristia. Socken
- 1350-1400 Valvslagning. Ribbvalv i tegel slogs. De har paralleller i Askeby kyrkas kor. Socken, ÅN
- 1380-1405 Arkitekturbunden utsmyckning – kalkmålning. Kyrkorummet dekorerades. Målningarna tillhör en grupp som tillskrivs den sk Kapitelsalsmästaren och Risingemästaren. ÅN, Socken
- 1420-1430 Arkitekturbunden utsmyckning – kalkmålning. Sakristian förses med målningar. ÅN, Socken
- 1450-1600 Ändring – ombyggnad, exteriör. Tornspiran, som den återges på 1600-talsteckning, bör ha tillkommit under denna period. ÅN
- 1500-1700 Vård/underhåll. Underhåll av murar och tak. ÅN
- 1500-1700 Ändring – ombyggnad, fönster. Fönstren förbättrades och förstörades. ÅN
- 1600-talet Nybyggnad – gravkor. Uppfört för ätten Schulman och dess efterföljare som ägare till Leonardsberg och Svärtinge. En tidigare kordörr som funnits här sattes igen och en ny kordörr togs upp längre i öster på platsen för ett tidigare fönster. Socken, ÅN, NT 14/9 1918
- 1719 Brand – delvis förstörd. Kyrkan brändes i samband med mer omfattande härjningar. Taket och tornhuven förstördes, likaså all fast inredning medan en del lösa föremål hade evakuerats. Socken, ÅN
- 1720-1730 Nybyggnad. Klockstapel uppfördes. ÅN
- 1720-1730 Specifika inventarier – dopfunt. En i trä skuren barnfigur (putti) med skål på huvudet. ÅN, AR
- 1723 Specifika inventarier – kyrkklocka. Storklockan gjuten. AR, ÅN
- 1726 Fast inredning – predikstol, skänkt av överstelöjtnant Erik Axel Ekehielm och hans hustru på Leonardsberg. Socken, ÅN
- 1726 Specifika inventarier – altartavla. Nattvardens instiftelse, skänktes av majoren Isak Gyllenhammar och hans maka. AR
- 1727 Rivning. Tornet började rivas. Socken, ÅN
- 1727-1733 Ändring – ombyggnad. Långhuset förlängdes åt väster, en valvbåge uppmurades mot den gamla kyrkan och läktaren flyttades åt väster, in i nykyrkan. Socken, ÅN

- 1727-1733 Vård/underhåll. Gravkoret reparerades av dåvarande ägaren till Leonardsberg, Erik Axel Ekehielm. ÅN
- 1737 Fast inredning – orgel. Skänkt av E A Ekehielm och hans hustru. ÅN
- 1737 Ändring – ombyggnad, interiör. Korgolv av Ölandssten, ommålning av bänkar. BC
- 1737 Arkitekturbunden utsmyckning – kalkmålning. Draperimålning kring fönster och altare. ÖD 3/10 1936
- 1758 Specifika inventarier. Två pyramider i trä krönta av änglar. Ursprungligen placerade längst fram vid bänkkvarteren. Skänkta av major Daniel Pfeiff och hans hustru på Svärtinge. ÅN
- 1758 Specifika inventarier. Två nummertavlor, skänkta av major Daniel Pfeiff och hans hustru på Svärtinge. ÅN
- 1773-1775 Nybyggnad – torn. Ett nytt västtorn uppfördes av byggmästare Måns Månsson från Linköping och man fick en ny ingång i kyrkan. Sockenk. ÅN
- 1773-1775 Ändring – ombyggnad, interiör. Vapenhuset införlivades med kyrkorummet när mellanväggen revs och man fick sittplatser i det f d vapenhuset. Sockenk, ÅN
- 1774-1775 Vård/underhåll. Kyrkan rappades ut- och invändigt. BC
- 1786 Ändring – ombyggnad, interiör. Sakristiefönstret förstörades och fick nya galler av järn. Inv
- 1791 Vård/underhåll – taket. Taket lagades och tjärades samman med torntaket. Inv
- 1800-1900 Specifika inventarier. En stor del av de äldre inventarierna skingrades, delvis som en följd av en översyn av interiören 1860. ÅN
- 1801 Vård/underhåll – taket. Taket lagades och tjärades samman med torntaket. Inv
- 1802 Vård/underhåll – golv. Nytt golv och bolsterstockar i sakristian. Inv
- 1803 Fast inredning. Murades spis i sakristian. Inv
- 1817 Vård/underhåll- taket. Kyrktak och torntak lagades och tjärades. Inv
- 1828 Beskrivning. ”Mitt emot sakristiedörren av järn, är en dörr ur kyrkan åt söder. Svärtinge gravkor har ingång från kyrkogården. Gravkoret har murat valv och muren mot kyrkan är genombruten, så att korfönstren tjäna motstående del av kyrkan till upplysning. Ett lågt galler, genom vilket en dörr går, skiljer det från kyrkan, och ej innanför utmed detsamma står 2:ne pyramider med Pfeiferska och Liljemarkska vapnet. Pyramiderna har stått på varsin sida om altaret.” Inv
- 1878 Specifika inventarier – dopfunt. Den medeltida dopfunten flyttades från kyrkan till SHM. ÖF 1950

- 1896 Ändring – ombyggnad, interiör. Bågen mellan kor och långhus höggs upp till sin nuvarande bredd, öppningen mellan långhuset och gamla vapenhuset i väster sattes igen. Det gamla vapenhuset, senast del av kyrkorummet, gjordes om till begravningskapell. ÅN, NT 14/9 1918
- 1896 Ändring – ombyggnad, exteriör. Dörr togs upp i gamla vapenhusets västra vägg. NT 14/9 1918.
- 1896 Ändring – ombyggnad. På vinden, i öster fanns ett gavelröste, som revs i samband med att underliggande murbåge förstörades. NT 14/9 1918
- 1896 Fast inredning. Byttes ut eller förändrades. ÅN
- 1896 Arkitekturbunden utsmyckning – kalkmålning. Dekorationsmålningar av K Stenberg från Norrköping. Togs bort 1918. ÅN
- 1896 Arkitekturbunden utsmyckning. Glasmålning från Neuman&Vogels glasmästeri i Stockholm sattes in i korets östfönster. Togs bort 1918-1920. Socken, ÅN
- 1896 Konservatorsarbeten – predikstol. Figurerna sattes tillbaka på predikstolen, men på fel plats. NT 14/9 1918
- 1898 Fast inredning – orgel, orgelverk. Ny orgel av PL Åkerman & Lunds Orgelfabriks AB. Ombyggnad 1936, 1985. ÅN, ÖLM
- 1914-1916 Teknisk installation. Elektrisk belysning och elektrisk uppvärmning. NT 1914 och 1916
- 1917 Fast inredning – bänkinredning. Förslag till kommande ändringar. De pålimmade bänkornamenten tas bort och bänkarna ändras enligt ritning. ATA
- 1917 Specifika inventarier. Förslag till kommande ändringar. Pyramiderna, som förvaras i tornet, ställs upp. ATA
- 1917 Ändring/ombyggnad – takstol. Förslag till kommande ändringar. Ny takstol av 6"x6" sparrar, där äldsta kyrkans nu rivna östra gavelröste finns. ATA
- 1917 Ändring/ombyggnad. Förslag till kommande ändringar. Kaminskorstenarna rivs. ATA
- 1918 Ändring – ombyggnad, interiör. Restaurering efter förslag av arkitekt Erik Fant. Gravkoret omändrades till dopkapell. ÅN
- 1918 Ändring – ombyggnad, exteriör. F d vapenhuset (står 1918 som gravkapell). Ett i senare tid upptaget fönster i sydväggen sattes igen och det lilla östfönstret togs upp. Den tidigare igensatta öppningen till vapenhusvinden återupptogs. Kordörren från 1600-talet sattes igen och fönstret, som föregick dörren, togs upp. Dörr togs upp i sakristians västvägg och ett igenmurat fönster samt igenmurad nisch markerades i putsen. ATA, NT 14/9 1918

- 1918 Arkitekturbunden utsmyckning – måleri, interiör. Dekorationsmålningarna från 1896 togs bort. Vissa nya dekorationer, bl a i dopkapellet, utfördes av konstnären Filip Månsson. ÅN.
- 1918 Konservatorsarbeten. De medeltida målningarna frilades. Predikstolen restaurerades. ÅN, NT 14/9 1918
- 1918-1920 Arkitekturbunden utsmyckning. Den äldre glasmålningen i korets östfönster från 1896 ersattes med en ny glasmålning av Olle Hjortzberg. Socken, ÅN
- 1936 Specifika inventarier – orgel. Ombyggd av Setterquist & Son. Även ombyggd 1985. ATA, ÖLM
- 1939 Teknisk installation – värme. Förslag till omläggning av elektrisk värmeanläggning. ATA
- 1950 Specifika inventarier – dopfont. Den medeltida dopfonten har stått på SHM, men kommer nu tillbaka till kyrkan. Museet får kopian. NT 1950
- 1951 Ändring – ombyggnad, interiör. Trägolvet i dopkapellet ersattes med tegelgolv, smidesrücke av Sjöholms smides AB i Norrköping. Nytt kalkstensgolv i sakristian. ÖD 29/9 1951
- 1951 Teknisk installation. Toalett en trappa upp i tornet. ÖLM
- 1954 Ändring – ombyggnad, stomme. Förslag till förstärkning av tornmurar. ATA
- 1954 Arkeologisk undersökning. Fundamentet till ett sidoaltare, som uppförts av medeltida tegel. ÖLM
- 1954-1955 Ändring – ombyggnad, interiör. Arkitekt Kurt von Schalensee. Nytt golv. ÅN
- 1954-1955 Fast inredning – läktarbarriär. Ny orgelläktare med barriär. ÅN, Socken
- 1954-1955 Fast inredning – bänkar. Ny bänkinredning. ÅN, Socken
- 1954-1955 Fast inredning – altarring. Ny altarring. ÅN, Socken
- 1954-1955 Fast inredning – altare. Nytt altarbord, som kläddes med kolmårdsmarmor. ÅN
- 1954-1955 Specifika inventarier – dopfont. Ritad av Kurt von Schmalensee och utförd i Reimyreglas. ÅN, NTÖD 9/6 1969
- 1955 Fast inredning – predikstol. Ny trappa. ÖD 31/3 1955
- 1955 Vård/underhåll – takomläggning. Förslag till omtäckning av södra spåntaket med nytt spån. Hängrännor, stuprör och garnering av koppar. ÖLM

- 1955 Änring – ombyggnad, grund. (se 1954) En ny grund lades under hela kyrkan. Kraftiga betongblock gjöts in under murarna, hela golvet bröts upp och ett nytt cementgolv lades in. ÖD 31/3 1955
- 1955 Ändring – ombyggnad, fönster. Alla fönster revs ut och gjordes om. ÖD 31/3 1955
- 1956 Teknisk installation. Elektrisk klockringning. NT 30/11 1956
- 1964 Teknisk installation – värme. AEG förslag till elektrisk värmeanläggning. ATA
- 1964 Fast inredning – bänkinredning. Ritning till nya bänkar. (Utfördes de?) ATA
- 1970 Fast inredning. Ritning på invändig dörr till sakristian. ÖLM
- 1977 Ändring – ombyggnad, interiör. Ritning på ombyggnad av f d gravkapell till väntrum. Dörr sätts in i igenmurad dörröppning i söder (senast fönster) och WC byggs i västra delen. Även ritning till nytt fristående gravkapell. Arkitekt Claes Fraenki. ATA
- 1978-1979 Specifika inventarier – kororgel, Åkerman&Lund. ATA, ÅN
- 1978-1979 Fast inredning – bänkinredning. Förkortning av korbänkar i samband med uppställning av kororgel. ATA
- 1980 Vård/underhåll – exteriör. Upplagning och kalkavfärgning av puts. ATA
- 1985 Specifika inventarier – orgelverk. Ombyggnad och utvidgning av läktarorgel. ÅN
- 1985 Fast inredning – läktare. Ombyggnad (minskning) av läktare och läktarbarriär, flyttning av pelare ATA
- 1990 Specifika inventarier – textilskåp. Skåp för liggande förvaring, Kerstin Jacobsson (?). ATA
- 1992 Fast inredning. Konservering av predikstolen. ÖLM
- 1992 Specifika inventarier. Konservering av timglas. ÖLM
- 1997 Vård/underhåll – exteriör. Fasaderna och sockeln lagas med kalkbruk och avfärgas med kalkfärg. ATA, ÖLM
- 1999-2000 Fast inredning – bänkinredning. Borttagande av korbänkar på var sida. En bänkrad med skärm blir kvar. ATA, ÖLM

Förkortningar

- AR Ridderstad, Anton, Historiskt, geografiskt och statistiskt lexikon öfver Östergötland. Norrköping 1875-1877.

ATA	Antikvariskt topografiskt arkiv, Riksantikvarieämbetet.
BC	Cnatingius Bengt, anteckningar i ÖLM:s enskilda arkiv.
NT	Norrköpings Tidningar
Sockenk	Forskningsprojektet Sockenkyrkorna. Kulturarv och bebyggelsehistoria. Riksantikvarieämbetet 2000 rev. 2003-12-09. Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, Riksantikvarieämbetet; www.bebyggelseregistret.raa.se
Inv	Inventarieförteckning för Östra Eneby kyrka år 1828. ATA
ÅN	Nisbeth, Åke, Östra Eneby kyrka. 2:a omarbetade upplagan. Utg. av Linköpings stifts Kyrkobyggnadskommitté. Vimmerby 1995.
ÖD	Östergötlands Dagblad
ÖF	Östergötlands Folkblad
ÖLM	Östergötlands läns museums topografiska arkiv.

BEFINTLIGA SKYDDSFORMER

Kyrkan och kyrkogården är skyddade enligt Lagen om kulturminnen 4 kap. Östra Eneby kyrkomiljö ingår i K34, Norrköpings stad, utvärderad som kulturhistoriskt värdefull i kulturminnesprogrammet för Östergötland, utgiven av Länsstyrelsen 1983.

KÄLLOR

Bebyggelseregistret, kulturhistorisk bebyggelseinformation, Riksantikvarieämbetet
Forskningsprojektet Sockenkyrkorna. Kulturarv och bebyggelsehistoria.
Riksantikvarieämbetet 2000 rev. 2003-12-09.
I blickpunkten. Församlingsblad för Östra Eneby. 4/1954 och 2/1955.
Inventarieförteckning för Östra Eneby kyrka år 1828. ATA
Lagerbrant, Sixten, Östra Eneby – glimtar. Norrköping 1994.
Nisbeth, Åke, Östra Eneby kyrka. 2:a omarbetade upplagan. Utg. av Linköpings stifts kyrkobyggnadskommitté. Vimmerby 1995.
Ridderstad, Anton, Historiskt, Geografiskt och Statistiskt lexikon öfver Östergötland, M-Ö, Norrköping 1875-1877.
Ullén, Marianne och Ljungstedt, Sune, Östergötlands medeltida dopfuntar. Sveriges Kyrkor, Konsthistoriskt inventarium. Stockholm 2003.
Östergötland. Landskapets kyrkor. Landskapsrapport utgiven av Forskningsprojektet Sockenkyrkorna. Kulturarv och bebyggelsehistoria. Stockholm 2004.
Östergötlands läns kalender 1872.
Östergötlands läns museums topografiska arkiv.
Tidningsartiklar: Norrköpings Tidningar bl a 14/9 1918 och Östergötlands Dagblad

Övriga inventeringar

Inventering av kyrkogårdar inom Norrköpings kyrkliga samfällighet, utförd av Östergötlands läns museum på uppdrag av Norrköpings kyrkliga samfällighet 1988.
Sedan 2002 pågående inventering av kyrkogårdar/begravningsplatser i Östergötlands län, utförs av Östergötlands läns museum.
Sedan 2003 pågående inventering av bemålade inventarier, utförs av Östergötlands läns museum.
Inventering av medeltida kalkmåleri, utförd av konservator Sten Petersson 2003/2004.
Prästgårdsinventering i Östergötlands län, utförd av Östergötlands läns museum 1978.
Skolinventering i Östergötlands län, utförd av Östergötlands läns museum 1978.